

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-485-6-5>

STYLISTIC AND GRAMMATICAL FUNCTIONS OF VERBS IN THE POETRY OF SVITLANA KORONENKO

ГРАМАТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ ДІЄСЛІВ У ПОЕЗІЇ СВІТЛАНИ КОРОНЕНКО

Omelchenko A. H.

*Postgraduate Student at the Department
of Ukrainian Language named after
Professor L. A. Lysychenko
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine*

Омельченко А. Г.

*здобувачка ступеня доктора
філософії кафедри української мови
імені професора Л. А. Лисиченко
Харківський національний
педагогічний університет імені Г. С.
Сковороди
м. Харків, Україна*

Дослідження присвячене граматики-стилістичним особливостям дієслова в поетичній мові Світлани Короненко, на матеріалі її збірки «*Містерії*». У роботі акцентується увага на ролі дієслова не тільки як ядерної граматики-одиночки мови, але й важливого стилістичного засобу. Виявлено, що дієслова мають широкий виражальний потенціал, створюючи смислові та емоційні акценти в поетичному тексті. Це досягається шляхом транспозицій часу, модальних форм та використання різноманітних стилістичних прийомів. Граматики-варіативність дієслів у Світлани Короненко забезпечує багатогранне зображення внутрішнього світу ліричних героїв, що дозволяє поетці створювати оригінальні композиційні рішення.

Поетична мова Світлани Короненко вирізняється активним використанням дієслів як основних елементів для створення як граматики-структури тексту. Дієслова не лише виражають дії, але й допомагають підсилити смислову наповненість поетичних образів, додаючи емоційної глибини. Наприклад, у вірші «*Темні обличчя чужі. Плахти і вицвілі лики*» (Короненко, 2019: 16), дієслово «ковзають» створює динаміку дії та підкреслює атмосферу таємничості, що відображає авторський задум через поєднання руху та стану: «*Темні обличчя чужі. Плахти і вицвілі лики. / Ковзають тіні з байдужих могил, ковзають, як дим...*» (Короненко, 2019: 16).

Науковці, такі як О. Огринчук, наголошують, що дієслово має значний потенціал у поетичній мові для передачі емоційної напруги. Це спостерігається й у текстах творів Короненко, де дієслова часто відіграють роль ключових стилістичних елементів, що забезпечують

ритмічну і композиційну структуру вірша [2, с. 188]. Використання дієслів у її поетичній мові не обмежується лише їхньою первинною функцією, адже вони також виступають важливими засобами, за допомогою яких поетка буде багатозарову стилістику.

Одним із головних прийомів у поетичному мовленні С. Короненко є транспозиція часових форм дієслів, що дозволяє створювати складну і водночас унікальну поетичну композицію. Транспозиція часу дає можливість досягати ефекту взаємодії різних часових площин, що дозволяє поетці виражати стан перебігу часу як у зовнішньому світі, так і в особистих переживаннях ліричної героїні. Так, у рядках *«Наче із диму й розпуст / Наче з безглуздя й жалю»* (Короненко 2019: 52), форми минулого і майбутнього часу переплітаються, підкреслюючи мінливість і тимчасовість людського буття. Ця техніка підсилює емоційний вплив і дає змогу читачеві глибше сприйняти смислову наповненість твору.

Дослідниця О. Олексенко звертає увагу на те, що видо-часові відношення у поетичних творах можуть бути засобом для побудови складних композиційних структур, що дозволяє створювати взаємодію між різними часовими вимірами [3, с. 206]. Цей прийом у творчості Короненко посилює емоційне забарвлення творів та підкреслює багатозаровість її ліричних текстів.

Крім того, транспозиція дієслів дозволяє авторці створювати багатозначні образи. Наприклад, у вірші *«Несповідимий шлях кожного нашого слова / Ніби хтось тихо простяг руку для рим і розмови»* (Короненко, 2019: 33), поєднання часових форм створює відчуття неперервності й водночас нестабільності буття, підсилюючи ідею про невизначеність людського існування. Окрім транспозиції часових форм, у творчості Короненко важливе місце займають способові форми дієслів (наказовий, умовний тощо), які допомагають авторці передати модальність висловлювання, такі як бажання, можливість чи констатація дії. Наприклад, у рядках *«Ти ж приїдь і постій у цій майже Тьмутаракані»* (Короненко, 2019: 58), використання наказового способу підсилює бажання героїні, додаючи інтимності поетичному тексту.

Важливим аспектом у поетичному мовленні С. Короненко є побудова стилістичних фігур на основі дієслів. Анафора, паралелізм та повтори – це ті прийоми, що дозволяють авторці створювати ритмічну структуру віршів, акцентувати увагу на головній темі твору – любові як центральному мотиві життя: *«Говори про любов! Говори про любов!»* (Короненко, 2019: 94). Повтор дієслів у цьому випадку поступово нарощує емоційне напруження, що посилює вплив на читача. Дієслівні повтори у віршах Короненко також виконують важливу роль

в організації поетичного тексту. Вони допомагають створювати циклічність і наголошувати на важливих елементах твору. У рядках «Тут би вже мудро іти та – безгоміння! / Не відійди не мине стань мені тінню!» (Короненко, 2019: 44), повтори форм наказового способу різних дієслів, об'єднаних спільною модальністю бажання / мольби підсилюють емоційний контекст і акцентують увагу на важливих для ліричної героїні переживаннях, водночас створюючи естетичну єдність твору.

Дослідники, зокрема О. Тележкіна, підкреслюють важливість дієслівних повторів у формуванні поетичного ритму, зазначаючи, що вони є невід'ємною частиною поетичного стилю, особливо у сучасній українській поезії [4, с. 45]. Завдяки повторюваним дієсловам, Короненко вдається створити відчуття глибокого емоційного занурення, де кожен ритмічний елемент має своє значення і місце в загальній структурі твору.

Таким чином, дієслова в поетичній мові Світлани Короненко є багатофункціональними засобами, що не лише виконують граматичні функції, називаючи дію, а й допомагають вибудовувати складні стилістичні конструкції. Транспозиція часових форм та побудова стилістичних фігур на основі дієслівних повторів дозволяють авторці створювати багатомірну поетичну реальність. Завдяки активному використанню дієслів, Короненко вдало передає емоційні стани героїв, змінюючи сприйняття часу і простору. Це не лише збагачує текст художньою глибиною, а й робить його відкритим до різних інтерпретацій.

Крім того, дієслова виступають основою для створення ритмічної організації творів, слугуючи важливим компонентом формування естетичного сприйняття поезій. Особлива увага до зміни часових та модальних форм свідчить про граматичну свідомість авторки, яка використовує ці засоби для підкреслення внутрішньої динаміки переживань ліричних героїв. Як наслідок, поетичний текст набуває більшої смислової багатогранності, що дозволяє читачеві глибше зануритися у світ авторських образів та емоційних станів.

Література:

1. Короненко С. Містерії: поезії. Київ : Ярославів Вал, 2019. 416 с.
2. Огринчук О. Мовно-виражальні особливості категорії способу у поетичних текстах М. Бажана та І. Драча. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія : Мовознавство*. 2014. Вип. 2 (24). С. 187–192.

3. Олексенко О. А. Видо-часові відношення як композиційний засіб організації ліричного твору. *Лінгвістичні дослідження* : збірник наукових праць. Харків : Вид-во ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. Вип. 52. С. 206–214.

4. Тележкіна О. О. Гомеотелевт в українському поетичному мовленні II половини XX – початку XXI століття. *Лінгвістичні дослідження* : збірник наукових праць. Харків : Вид-во ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. Вип. 48. С. 42–54.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-485-6-6>

**ETIQUETTE FORMULAS OF WISHES IN THE TEXTS
OF NOVELLAS OF HNAT KHOTKEYUCH “DOVBUSH”
AND “THE STONE SOUL”**

**ЕТИКЕТНІ ФОРМУЛИ ПОБАЖАННЯ У ТЕКСТАХ ПОВІСТЕЙ
ГНАТА ХОТКЕВИЧА «ДОВБУШ» І «КАМІННА ДУША»**

Semeniuk O. A.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Ukrainian Language
Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Семенюк О. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Дослідження мовленнєвого етикету в сучасній лінгвістичній науці має чималі здобутки (праці С. Богдан, Я. Радевича-Винницького, О. Мацько, Н. Бабиц, М. Білоус, Н. Гуїванюк, О. Миронюк, О. Мельничук, А. Найруліна, Е. Ветрової, Н. Журавльової, Н. Шатілової та ін.). Увагу мовознавців привертала вербальні етикетні вияви, засвідчені у текстах різних стилів: епістолярного, наукового, офіційно-ділового, художнього. Вивчення етикетних одиниць у художньому дискурсі цікавить науковців з різних причин, зокрема й у контексті дослідження ідіостилу письменника, оскільки, будучи вербальними репрезентантами української етнокультури, такі структури ідентифікують своєрідність менталітету автора, надаючи його художнім текстам національного й регіонального колориту [Шатілова, с. 160].